

O stavi.

(Konec.)

Vprašanje je potem, kakšen bodi predmet stavi, da je veljavna, o kakšnih okolišnih je smeti po pravu staviti. Okolišnost mora biti obema strankama po §-u 1270. obč. drž. zak. „še neznana“. To bode objektivno in subjektivno tedaj, ako je od golega naključja zavisno, da dogodek nastopi ali izostane. Nekoliko drugače je v objektivnem pogledu tedaj, ako je to, kar se naj v bodoče zgodi, zavisno od volje in dela strank. Tedaj razlikuje Stubenrauch (Commentar) slučaj, ko je okolišnost le nekoliko zavisna od delovanja strank, od slučaja, ko je od samovolje jedne stranke zgol zavisna. V tem zadnjem slučaju meni z Menzel-jem vred (če bi n. pr. kedo hotel staviti, da bode sedaj-le pismo pisal), da stava ne bi po pravu nastala, češ tu ne bi šlo več za negotov dogodek. Mi menimo, da ta razlika ni osnovana. Zakon govori o „še neznanem“ dogodku, ne pa o „negotovem“. Saj Stubenrauch sam nadalje uči, da ni nikake razlike, je li dogodek, za kateri se stavi, v preteklosti ali sedanjosti ali pa naj se zgodi v bodočnosti. Dogodek pretekli ali sedanji pa ni več objektivno negotov, in stavi se le, ker se o njem protivno trdi. Tako utegne tudi res okolišnost, katera lahko šele nastopi po goli samovolji jednega sopogodnika, biti takšna, da ni več objektivno negotova, toda zategadelj je vedno obema strankama „še neznana“. Saj se naj zgodi šele v bodočnosti in neznana je vsaj toliko, kolikor okolišnost, katera se je uže v preteklosti zgodila in katera je celo jedni stranki popolnem dobro znana, tako da je ne prikriva drugi stranki, nego jo celo skuša prepričati o istinitosti te okolišnosti, predno je stava dogovorjena. Stavama o takih preteklih in sedanjih okolišnih, katere jedna stranka dobro pozna, ne odreka Stubenrauch naravnost pravne veljave. Mislimo torej, da je pravoveljavna lahko tudi stava o bodočem, kolikor toliko „še neznanem“ dogodku, kateri utegne nastopiti, ako le jedna stranka hoče. Saj se v življenji pogostem stavi le na to, čigava trditev, čigavo znanje je pravo. In Stubenrauch sam pravi, da se negotovost dogodka nanaša le na prepričanje sopogodnikov.

Zakon veléva v §-u 1270, 1. stavku, da nastane stava, ako se dogovor nanaša na dogodek, ki je obema strankama „še neznan“. Stava torej ne nastane, ako je v prepiru okolnost, katera je pač jedni stranki dobro znana? Odgovor na to ni v judikaturi vselej jednak. V gori navedenem slučaju (Gl.-U. zb. št. 1212) je toženec Ivan R. sam priznal, da mu je pri sklepu stave bil znan izid, ker je dobro znal, da je bil l. 1829. in ne uže l. 1828. v vojake vzet, trdil je pa tudi, da tega tožitelju Ivanu K. ni zamolčal. Višje sodišče je na tej podlogi izreklo, da ta okolnost po §-u 1270. ni mogla biti predmet veljavni stavi, ker v to se zahteva dogodek, kateri je še obema strankama nepoznat. Iz drugega stavka tega §-a, ki slóve: „Ako je dobitelj stave bil gotov, kako se izide, a je to prikril drugi stranki, tedaj je kriv zvijače in stava ni veljavna“ — ne dá se izvajati, da je tukaj stava veljavna, če se ni nič prikrilo. To, da ni zvijače, ne odločuje samo v tem pogledu; le zaradi tega, ker so pravne posledice različne, če je izid poprej znan dobitelju ali izgubitelju stave, bilo je za ta dva slučaja dodanih nekaj več določil §-a 1270. prvemu stavku, kateri obsega pojem stave po zakonovem smislu. Da je ta razlaga §-a 1270. prava, izhaja iz besed naslednjega §-a 1271.: „Poštene in sicer dovoljene stave zavezujejo toliko, kolikor pogojena cena ni samo obljubljena, nego tudi res dana ali pa položena“. Poštene stave namreč da so glede na § 1270. tiste, pri katerih ni bilo nikake zvijače; dovoljene tiste, katere so bile dogovorjene o dogodku, kateri je bil še obema strankama nepoznat. Med tožiteljem in tožencem torej ni nastala po §-u 1270. nikaka veljavna stava. Tako v tem slučaju višje sodišče in pritrnilo mu je najvišje sodišče s svojimi razlogi, češ, za veljavnost pogodbe na srečo, „stave“ zahteva se bistveno, da je uspeh dotičnega dogodka za pogodnika negotov, da pa je v tem slučaju tožencu bil dobro znan ugodni uspeh.

V drugem slučaju (Gl.-U. zb. 4592) je *C* ponudil *B*-ju stavo, da on, *B* nima pri sebi 200 srebrnikov; *B* je zatrjeval, da ima še več srebrnikov, in je tudi stavil, ker je *C* le hotel. Vsak je položil 100 gld. stave. Seštela se je potem gotovina *B*-jeva in ker je obsegala več nego 200 srebrnikov, dobil je *B* stavo in denar. Pozneje oglasil se je cesijonar *C*-jev, *A* s tožbo proti *B*-ju in zahteval stavo nazaj, češ pogodba je bila neveljavna, ker je

tožencu znano bilo, da je tedaj imel več nego 200 srebrnikov pri sebi (§ 1270 obč. drž. zak.). *B* je to v pravdi pripoznal in prva instanca je ugodila tožbeni zahtevi. Višje dež. sodišče v Inomostu pa je tožbo odbilo iz teh-le razlogov: § 1270 obč. drž. zak. najprvo v obče pravi, da je predmet stavi dogodek, kateri je obema strankama še neznan, a potem govori še posebe o slučaji, ko je dobitelj ali izgubitelj gotov si izida stave, in za slučaj, če je dobitelju izid znan bil, ne izjavlja stave sploh za neveljavno, ampak le tedaj, če ta dobitelj prikrije gotovost, katero ob izidu ima; po besedah š-a tak dobitelj zakrivi zvijačo in zato je stava neveljavna. Besede: in prikrije . . . tedaj zakrivi i. t. d.“ ne dajo se drugače razlagati po svojem pomenu in sestavi; kajti besede: „če prikrije drugemu“ ne morejo imeti v mislih slučaja, ki bi bil nekaj samega na sebi in različen od slučaja, ki se omenja v prejšnjem delu istega stavka. Tudi § 1271 obč. drž. zak., ki pozna samo poštene stave kot zavezujoče, ne izločuje gotovosti, nego le zvijačo tistega, komur je izid stave preje znan. Tù je *B* izrecno povedal, da ima več nego 200 srebrnikov pri sebi; če *C* ni hotel tega verjeti, bilo je to nekaj njegove nevernosti, ne pa zvijača *B*-jeva. — Najvišje sodišče je z odločbo z dne 1. majnika 1872., št. 2036 to višjesodno odločbo potrdilo in odobrilo njene razloge.

Pisatelj *Nippel*, *Stubenrauch*, *Arndts* in drugi rešujejo to vprašanje v ravnokar navedenem smislu in priznavajo pravoveljavnost stavam, pri katerih je dobitelju znan bil dogodek, samo da svojega znanja izgubitelju ni bil prikrival. *Arndts* utemeljuje, da 1. stavek š-a 1270. ne more veljati za definicijo stave tako, da bi bili vsi njeni znaki tudi bistveni in da drugače dogovor ne more biti stava. Če pa bi se tudi priznalo, da po zakoniti definiciji v š-u 1270. treba subjektivne negotovosti glede zadevnega dogodka pojma stave, tedaj bi vendar iz tega ne izhajalo, da so stave neveljavne, če se tičejo dogodkov, katere jedna stranka pozna in te svoje subjektivne gotovosti tudi ne prikrieva. Nego reči bi bilo, da za takšne, v življenji prenavadne stave v zakonu ni nikakega določila, da torej zá nje veljajo občí predpisi o pogodbah. Ti pa se ne protivijo veljavnosti takih stav.

